

Nieuwe kansen voor klimaatbeleid

Het huidige klimaatbeleid richt zich vrijwel uitsluitend op het terugdringen van het directe energiegebruik. Maar bijna 70% van onze energieconsumptie zit 'verborgen' in producten en diensten.

Is een gemeente, organisatie of huishouden wel klimaatneutraal als het gas-, elektriciteit- en benzineverbruik nul is? Nee, verre van dat. Het merendeel van het huishoudelijk energiegebruik wordt niet rechtstreeks betrokken van het energiebedrijf of het benzinestation, maar wordt op indirecte wijze geconsumeerd. Uit onderzoek blijkt dat met name in de categorieën bouw en voeding nog heel veel valt te besparen¹. Minder vlees eten is goedkoper en makkelijker dan zonnepanelen kopen en levert meer op aan CO₂-reductie. En we moeten meer gaan bouwen met hout.

Bouwmaterialen

Van het totale energieverbruik gedurende de levensduur van een nieuw gebouw is ca. 20% te herleiden naar productie en transport van de bouwmaterialen. Bij energieneutrale

¹ Adviesbureau BuildDesk heeft voor de gemeenten Amsterdam, Wageningen en Lochem een planstudie uitgevoerd naar het indirecte energiegebruik en de broeikasgassenemissie van huishoudens. Voor het onderdeel voeding is een bijdrage geleverd door Alterra-WUR.

nieuwbouw is dit aandeel zelfs 45%. De materiaalgebonden CO₂-uitstoot is bijvoorbeeld bij houtskeletbouw 25-45% lager vergeleken met beton. Houtskeletbouw is bovendien goedkoper dan betonbouw. Kalkzandsteen ligt qua energiegebruik weer tussen hout en beton in. Productontwikkeling in de industrie, denk aan CO₂-absorberend beton, kan dit percentage voor beton weer gunstiger doen uitpakken.

Vuistregels

Een bouwwijze kiezen waarvoor weinig bouw materiaal voor nodig is kan het indirecte energiegebruik fors verminderen (voorbeelden: houtskeletbouw, kanaalplaatvloeren in plaats van betonvloeren, beperkt cementgebruik). Verder is het aan te bevelen bouwmaterialen te gebruiken die onder meer goed scoren wat betreft gewicht, hergebruik (voorbeelden: betongranulaat, riet, leem, vlas, wol). Minder bewerking (voorbeeld: ongebakken kalkzandsteen) en lichter gewicht (voorbeeld: houtskeletbouw met FSC-keurmerk) helpen ook. Overheden en bouwpartijen kunnen deze vuistregels hanteren als standaard.

Eetgedrag

Het besparingspotentieel op ons eetgedrag is nog veel omvangrijker. Voeding is verantwoordelijk voor maar liefst een derde van de broeikasgassen die huishoudens veroorzaken.

Jeroom Remmers (jeroom.remmers@builddesk.com) werkt als senior consultant bij adviesbureau BuildDesk.

Vlees en zuivel zijn met resp. 35% en 27% de belangrijkste 'boosdoeners'. Stoppen met vlees eten bespaart bijvoorbeeld net zoveel energie als wonen in een zeer energiezuinig passief huis. Maar gewoon minder vlees eten zet ook zoden aan de dijk. Tussen de verschillende vleesproducten zijn er bovendien grote verschillen. Zo is kip gemiddeld zeven maal minder belastend voor het klimaat dan rundvlees (2,6 versus 19,2 kg CO₂-eq./kg). Een gemiddelde warme maaltijd veroorzaakt 2,46 kg CO₂-eq, maar een biefstukje uit Ierland of Brazilië meer dan 40 kg CO₂-eq./kg.

'Stoppen met vlees eten net zo besparend als energiezuinig huis'

Verder kun je beter aardappelen eten dan pasta, en beter pasta dan rijst. Biologische zuivel soort wat betreft broeikasgassenemissie stoot per kg product beter dan gangbare zuivel; bij andere biologische producten is er weinig verschil. Plantaardige producten die geteeld worden in een traditionele, verwarmde kas hebben een hoger fossiel energiegebruik per kg product (factor 10 tot 30) dan producten geteeld in de open lucht, wat pleit voor seizoensgroenten. Transport van voedingsmiddelen per vliegtuig vraagt erg veel energie: per kilometer zelfs zestig tot honderd keer zoveel als transport per

zeeschip. Voedingsmiddelen uit Nederland veroorzaken daarom minder CO₂-uitstoot dan bijvoorbeeld ingevlogen aardbeien uit Egypte of boontjes uit Kenia. Proefprojecten in Zweden (www.onetonnelife.com) en Nederland (project Perspectief) tonen aan dat met enige begeleiding gezinnen hun CO₂-footprint door voeding terug kunnen brengen van 2,5 ton per persoon per jaar naar 1,5 ton.

Vega-campagnes

Door te kiezen voor voedselproducten die energiezuinig zijn, kan dus een enorme winst geboekt worden in de reductie van broeikasgassen. Enkel wordt deze klimaatwinst niet meegeteld voor de mondiale CO₂-afspraken, waardoor een enorme kans blijft liggen. Om die te benutten, kunnen overheden prikkels inbouwen in het beleid voor burgers en bedrijven om steeds de meest klimaatvrien-

	Broeikasgassen-uitstoot (kg CO ₂ -equivalenten/kg)	Voedingsmiddelen
A	0 - 7,5	Aardappelen, peulvruchten, kant-en-klare vleesvervangers, pinda's, eieren, sojamelk, kip, varkensvlees, meeste vis, bijna alle fruit en groenten
B	7,5 - 15	Kaas, garnalen (shrimp), ingevlogen zacht fruit, ook uit de Nederlandse kas
C	15 - 22,5	Rundvlees en lamsvlees uit Nederland
D	22,5 - 30	
E	30 - 37,5	
F	37,5 - 45	Rundvlees uit Ierland
G	>45	Rundvlees uit Brazilië

Figuur 1: Mogelijke indeling voor energielabels van voedingsmiddelen op basis van broeikasuitstoot

delijke keus te maken bij een productkeuze. Tientallen steden zijn wereldwijd al begonnen met campagnes om burgers te stimuleren een dag extra per week vleesloos te eten. Het Belgische Gent is hiervan een goed voorbeeld: het aantal vegetariërs en vleesverminderaars is dubbel zo hoog als elders in België. Dit resultaat is bereikt met een relatief klein communicatiebudget van 1 ton per jaar. Deze aanpak is kosteneffectiever dan om burgers bijvoorbeeld te stimuleren zonnepanelen te kopen en levert per euro meer klimaatwinst op.

Uit onderzoek blijkt tevens dat de vleesconsumptie 80% hoger is dan de richtlijnen voor gezonde voeding voorschrijven. In de communicatie werkt het goed om de nadruk op de betere gezondheid te leggen als motief om minder vlees te eten. Of door te benadrukken dat al 70% van de Nederlanders niet meer elke dag vlees eet.

Nieuwe initiatieven

Goed nieuws is dat het beïnvloeden van het consumptiegedrag de laatste tijd steeds meer aandacht krijgt. Amsterdam loopt een voedselstrategie over duurzame en gezonde voeding. In Lochem start eendaags een project om voedselverspilling tegen te gaan. Om het indirecte energiegebruik van huishoudens te verminderen, heeft Wageningen een routekaart gepubliceerd, gericht op een 33% lagere consumptie van dierlijke eiwitten in 2020. Momenteel loopt een participatietraject met bewoners en de gemeenteraad.

Ook het bedrijfsleven laat van zich horen. De koepelorganisatie van supermarkten CBL heeft vorig jaar een Klimaatplan opgesteld. Op basis hiervan kunnen overheden met het CBL een convenant sluiten over het verminderen van de broeikasgassenemissie van voeding. Ook is financiële compensatie van broeikasgassenemissie mogelijk (verdisconteerd in de prijs van producten). Tot slot is het fenomeen Klimaatweken in opkomst, naar het voorbeeld van de Fair Trade en Biologische weken, met speciale acties en promoties.

Jeroom Remmers

Voor meer informatie of referenties: www.builddesk.nl/downloads/publicaties